

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ภาษาดากไบเป็นภาษาตระกูลไทซึ่งมีผู้พูดกระจายอยู่ในบริเวณหลายอำเภอของจังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส เรื่อยไปจนถึงในหลายอำเภอของรัฐกลันตันและตอนเหนือของรัฐตรังกานูในประเทศมาเลเซีย แม้ว่านักภาษาศาสตร์จะศึกษาภาษาตระกูลไทอย่างกว้างขวางและได้จัดกลุ่มภาษาไทต่าง ๆ เป็นสาขาย่อย แต่สถานะของภาษาดากไบในสาขาย่อยของภาษาตระกูลไทก็ยังไม่ชัดเจน เนื่องจากยังไม่มีการศึกษาเปรียบเทียบภาษาดากไบกับภาษาไทอื่น ๆ อย่างจริงจัง

นักภาษาศาสตร์ที่ศึกษาภาษาตระกูลไทหลายท่านได้ให้ความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเชื้อสายของภาษาดากไบกับภาษาไทถิ่นอื่น ๆ อาทิ เจ. มาร์วิน บราวน์ (J. Marvin Brown, 1965) จัดให้ภาษาดากไบอยู่ในกลุ่มเดียวกับภาษาไทยใต้ วิลเลียม เจ. เกดเนีย (William J. Gedney, 1965) จัดให้ภาษาดากไบอยู่ในกลุ่มเดียวกับภาษาชาน ภาษาผู้ไท และกลุ่มภาษาลาว ฟางกุ้ย หลี (Fang Kuci Li, 1977:42-44) จัดให้ภาษาดากไบอยู่ในกลุ่มเดียวกับภาษาที่อยู่ทางตอนบนของประเทศไทย เช่น ภาษาลื้อ ไทขาว ไทดำ ไทแดง ลาวซำเหนือ ชาน และผู้ไท เดวิด สเตรคเคอร์ (David Strecker, 1979) จัดให้ภาษาดากไบอยู่ในกลุ่มภาษาล้านนา เป็นต้น

เนื่องจากสถานะของภาษาดากไบยังคลุมเครือ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดโครงการวิจัยเพื่อพิสูจน์สถานะของภาษาดากไบขึ้น โดยแบ่งโครงการออกเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 เป็นการรวบรวมข้อมูลคำศัพท์เพื่อจัดทำรายการคำศัพท์และพรรณาระบบเสียงของภาษาดากไบ ส่วนระยะที่ 2 เป็นการเปรียบเทียบลักษณะของภาษาดากไบกับภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้อื่น ๆ และจัดกลุ่มให้ภาษาดากไบอยู่ในสาขาย่อยที่เหมาะสม

การศึกษาในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยสำรวจหมู่บ้านที่มีผู้พูดภาษากลุ่ม ตากใบทุกหมู่บ้านในเขตจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส และในรัฐกลันตันและตรังกานู ประเทศมาเลเซีย หลังจากนั้นจึงเก็บข้อมูลภาคสนามภาษากลุ่มตากใบจากหมู่บ้านที่ ประชากรทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ใช้ภาษากลุ่มตากใบจำนวน 10 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านใน จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส 5 หมู่บ้าน และในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย 5 หมู่บ้าน ใช้ผู้บอกภาษาหลักหมู่บ้านละ 1 คน ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้รายการคำศัพท์ จำนวน 2,051 คำ เก็บข้อมูลคำศัพท์จากผู้บอกภาษาใน 4 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านใน จังหวัดนราธิวาส 2 หมู่บ้านและในรัฐกลันตัน 2 หมู่บ้าน รายการคำที่ใช้เก็บข้อมูลคำ ศัพท์ปรากฏในภาคผนวก ก.-ง. หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์ระบบเสียงพยัญชนะและสระ ส่วนการวิเคราะห์ระบบเสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลภาษาตากใบที่เก็บจากผู้บอกภาษา ทั้ง 10 หมู่บ้าน รายการคำที่ใช้เก็บข้อมูลวรรณยุกต์ ดังปรากฏในภาคผนวก จ.

ผลของการวิจัยพบว่าระบบเสียงภาษาตากใบประกอบด้วย หน่วยเสียงพยัญชนะ คั่นเดี่ยว จำนวน 22 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำจำนวน 15 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายจำนวน 9 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระเดี่ยวจำนวน 18 หน่วย เสียง หน่วยเสียงสระประสมจำนวน 3 หน่วยเสียงและหน่วยเสียงวรรณยุกต์จำนวน 6 หน่วยเสียง และที่สำคัญได้พบลักษณะเฉพาะทางภาษาบางประการ เช่น ระบบ วรรณยุกต์ คำศัพท์เฉพาะกลุ่ม และลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเสียง ที่คาดว่าสามารถ นำมาใช้พิสูจน์สถานะของภาษาตากใบได้

การศึกษาในระยะที่ 2 นี้จึงจะเป็นการรวบรวมข้อมูลภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ คือ ภาษาไทยเหนือ ไทยกลาง ไทยอีสาน ไทยใต้ และข้อมูลจากภาษาไทยอื่น ๆ ในกลุ่ม ตะวันตกเฉียงใต้ ได้แก่ ภาษาไทพวน ไทดำ และผู้ไท ทั้งจากเอกสารและการเก็บข้อมูล ภาคสนาม เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลภาษาตากใบ อันจะนำไปสู่การพิสูจน์สถานะ ของภาษาตากใบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อเปรียบเทียบลักษณะทางภาษาของภาษาดากไบกับภาษาไทยถิ่นอื่น
- 1.2.2 เพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์ทางเชื้อสายของภาษาดากไบกับภาษาไทยถิ่นอื่น
- 1.2.3 เพื่อพิสูจน์ว่าภาษาดากไบมีความสัมพันธ์ทางเชื้อสายกับภาษาไทยถิ่นอื่นมากกว่าภาษาไทยใต้

1.3 สมมติฐาน

ลักษณะทางภาษาของภาษาดากไบแสดงความสัมพันธ์ทางเชื้อสายกับภาษาไทยถิ่นอื่นมากกว่าภาษาไทยใต้

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

- 1.4.1 ภาษาที่จะใช้ศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาดากไบ ได้แก่ ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยเหนือ ภาษาไทยอีสาน ภาษาไทยใต้ ภาษาไทพวน ภาษาไทดำ และภาษาผู้ไท (การเลือกภาษาที่ใช้เปรียบเทียบอาศัยความเห็นของนักภาษาศาสตร์ ดังปรากฏในข้อ 1.7)
- 1.4.2 ศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะลักษณะการกลายเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และคำศัพท์เฉพาะกลุ่ม ไม่ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางวากยสัมพันธ์

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

- 1.5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร
เป็นการรวบรวมและสำรวจข้อมูลภาษาไทยถิ่นและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้จากเอกสารดังนี้

หน่วยเสียงภาษาอุบล เชียงใหม่ และสงขลา เทียบกับภาษากรุงเทพฯ
(ช่อนกลิ่น พิเศษสกุลกิจ. 2516)

พจนานุกรมไทยเปรียบเทียบ กรุงเทพ-เชียงใหม่-ไทยลื้อ-ไทยดำ
(มีวรรณ ดิรวัฒน์ และคณะ. 2525)

พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง (อุดม รุ่งเรืองศรี. 2533)

ภาษาถิ่นเหนือ (กรรณิการ์ วิมลเกษม. 2534)

พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ (สถาบันทักษิณคดีศึกษา. 2525)

ภาษาถิ่นใต้ (อัครา บุญทิพย์. 2535)

สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ (ปรีชา พิณทอง.2532)

ภาษาผู้ไทย (วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. 2520)

การศึกษาเปรียบเทียบเสียงและระบบเสียงในภาษาดาวพวนมาบปลาเค้าของผู้พูด
ที่มีอายุต่างกัน (รัชณี เสนีย์ศรีสันต์. 2526)

พจนานุกรมไทอาม-ไทย (ประเสริฐ ฒ นคร, ผู้แปล, 2534. จาก Rai Sahip Golap
Chandra Borua)

Comparative Tai Wordlist (William J. Gedney. nd.)

Lao-English Dictionary (A.D. Kerr. 1972)

Tai Phake-Thai-English Dictionary (Banchop Bandhmedha. 2530)

Tai Dam-English; English-Tai Dam (Baccam Don and others. 1989)

1.5.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

1.5.2.1 การเก็บข้อมูลภาษาไทพวน ไทดำ ผู้ไท

ภายหลังจากที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้จากเอกสารดังปรากฏใน 1.5.1 แล้วพบว่าข้อมูลภาษาไทพวน ไทดำ และผู้ไทยังมีไม่ละเอียดพอที่จะนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาดากไบได้ จึงได้เก็บข้อมูลเสียงและคำศัพท์เพิ่มเติมจากภาษาไทพวนที่บ้านหนองกุง ตำบลกุดบง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ภาษาไทดำที่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และภาษาผู้ไทที่บ้านโนนกุง ตำบลเชียงสี อังอำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร เพื่อวิเคราะห์ระบบเสียงพยางค์ สระ วรรณยุกต์ ทั้งนี้รายการคำศัพท์ที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นรายการคำชุดเดียวกับที่ใช้ในโครงการระยะที่ 1 และใช้ผู้บอกภาษาหลักจากจุดเก็บข้อมูลแต่ละ 1 คน

1.5.2.2 การเก็บข้อมูลภาษาดากไบ

เดิมผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในโครงการวิจัยระยะที่ 2 นี้จะเก็บข้อมูลภาษาดากไบเพิ่มเติมจากจุดเก็บข้อมูล 4 แห่ง คือ บ้านตาชะ ตำบลนาหาด อำเภอดากไบ และบ้านป่าหวาย ตำบลสุโหงป่าดี อำเภอสุโหงป่าดี จังหวัดนครราชสีมา บ้านซีเมระ อำเภอบาเสร์ ปูเตะห์ และบ้านป้อง อำเภอคานาเมระ รัฏกัตตัน ประเทศมาเลเซีย โดยจะเก็บ

ข้อมูลเพิ่มเติมเฉพาะศัพท์ที่พบใหม่จากการตรวจสอบข้อมูลเอกสารและจากการเก็บข้อมูลภาคสนามภาษาไทพวน ไทดำ และผู้ไท แต่เนื่องจากในระยะเวลาที่ผู้วิจัยกำหนดการเดินทางไปเก็บข้อมูลนั้นได้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ ประกอบกับมีคำสั่งให้ข้าราชการงดเดินทางไปต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงได้เก็บข้อมูลภาษาตากใบเพิ่มเติมเฉพาะภาษาตากใบที่อยู่ในประเทศไทยเท่านั้น คือ ภาษาตากใบที่บ้านตาเซะ อำเภอตากใบ และบ้านป่าหวาย อำเภอสู่โขงป่าดี จังหวัดนราธิวาส

1.5.3 การจัดทำรายการคำศัพท์

เป็นการบันทึกข้อมูลภาคสนามภาษาไทพวน ไทดำ ผู้ไท และตากใบลงในโปรแกรมสำเร็จรูป d-base บนเครื่องคอมพิวเตอร์ IBM PC-Compatible

1.5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.4.1 วิเคราะห์ข้อมูลภาษาไทพวน ไทดำ ผู้ไท เพื่อพรรณนาระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์

1.5.4.2 เปรียบเทียบข้อมูลภาษาตากใบกับภาษาไทยเหนือ ไทยกลาง ไทยอีสาน ไทยใต้ ไทพวน ไทดำ และผู้ไท ในประเด็นต่อไปนี้

- ลักษณะการกลายเสียงของพยัญชนะ
- ลักษณะการแยกเสียงและรวมเสียงวรรณยุกต์
- ลักษณะการกลายเสียงของสระ
- คำศัพท์เฉพาะกลุ่ม

1.5.5 สรุปและนำเสนอผลการศึกษาคความใกล้ชิดทางเชื้อสายของภาษาตากใบกับภาษาไทถิ่นอื่น ๆ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ข้อมูลภาษาตากใบที่ละเอียดถูกต้องจะเป็นหลักฐานสำคัญทางภาษาสำหรับนักวิจัยทั้งในสาขาภาษาศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ภาษาเหล่านี้มักจะมีภูมิคำเนาอยู่ทางตอนกลาง และตอนบนของบริเวณที่มีผู้พูดภาษาตระกูลไท มีเพียงภาษาดากไบเท่านั้นที่อยู่ทางใต้สุด ภาษาดากไบจึงน่าสนใจทั้งในแง่ของถิ่นที่อยู่และการจัดกลุ่มทางภาษา (หรือสถานะของภาษา)

สเตรคเคอร์ (Strecker, 1979) ได้จัดให้ภาษาดากไบอยู่ในกลุ่มภาษาล้านนาซึ่งประกอบด้วยภาษาถิ่นคำเมือง (ภาษาไทยเหนือ) ดาก ลาวยวน พวน ลาวเชียงขวาง ญ้อท่าอุเทน หนองวันตก ลาวแง้ว น่านบัก และอื่น ๆ โดยพิจารณาจากรูปร่างของเสียงวรรณยุกต์ที่เปลี่ยนแปลงมาจากวรรณยุกต์ดั้งเดิม A

เจมส์ อาร์. เชมเบอร์เลน (James R. Chamberlain) ซึ่งมีการติดต่อส่วนตัวกับชัยเลิศในปี ค.ศ. 1983 (Chailert, 1985: 221-224) ได้ให้ความเห็นว่าควรจัดภาษาดากไบไว้ในกลุ่ม Non-Lao PH Group เช่นเดียวกับภาษาไทยกลาง อุ่ทอง และ ไทเหนือ-พวน (Neau-Phuan) ทั้งนี้โดยพิจารณาจากลักษณะการกลายเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมกักก้อง และการแยกตัวและรวมตัวของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมในภาษาไทยกลาง อุ่ทอง และ ไทเหนือ-พวน นอกจากนี้เชมเบอร์เลนยังแสดงความไม่เห็นด้วยกับการที่สเตรคเคอร์ใช้ลักษณะรูปร่างของเสียงวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่มภาษา เพราะคิดว่ารูปร่างของเสียงวรรณยุกต์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย และการที่รูปร่างของเสียงวรรณยุกต์เหมือนกันอาจเนื่องมาจากการยืมได้ แต่เขาเห็นด้วยกับการที่ราวน์ใช้เกณฑ์การแยกตัวและรวมตัวของเสียงวรรณยุกต์ในการจัดกลุ่มภาษา เพราะเป็นลักษณะที่เปลี่ยนแปลงได้ ยากกว่า

แอน โทนี ดิลเลอร์ (Anthony Diller) ซึ่งมีการติดต่อส่วนตัวกับชัยเลิศในปี ค.ศ. 1983 (Chailert, 1985: 231-234) มีความเห็นว่าภาษาดากไบน่าจะมีความสัมพันธ์กับภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษากลุ่มลาวคือ ไทดำ ไทขาว และภาษาอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกัน ดิลเลอร์ได้ยกเหตุผลทางประวัติศาสตร์ที่สนับสนุนความเห็นดังกล่าวว่า ในหนังสือ **Hikayat Patani** (อ้างใน Chailert, 1985: 232) มีการกล่าวถึงการส่งเชลยจากล้านช้างมายังบริเวณที่เป็นอาณาจักรปัตตานีในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิก่อนที่จะถูกพม่ารุกรานเมื่อค.ศ. 1564 โดยเชลยเหล่านี้ได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่หมู่บ้านชื่อ Bandang Perit

คิดเลอรู้ตั้งสมมติฐานว่าในขณะที่นั้นชุมชนลาวดังกล่าวได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่แวดล้อมด้วยคนมลายูทั้งสิ้น ทำให้ไม่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยใต้อยู่เป็นเวลานาน ต่อมาคนกลุ่มนี้ได้แยกย้ายกันออกไปตั้งบ้านเรือนที่บริเวณอำเภอตากใบ บ้างก็ลงไปต่อไปจนถึงกลันตัน บ้างก็ขึ้นไปทางเหนือและรวมเข้ากับกลุ่มคนไทยได้ เช่น สงขลา-นคร และเพ็ญจะมีการสัมผัสภาษากับภาษาไทยกรุงเทพในระยะไม่นานมากนัก ภาษาตากใบจึงยังคงสามารถรักษาลักษณะระบบวรรณยุกต์แบบเก่าไว้ได้

1.8 ลักษณะทางเสียงของภาษาตากใบ

ผลการวิเคราะห์ระบบเสียงภาษาตากใบในโครงการวิจัยระยะที่ 1 ปรากฏดังนี้

1.8.1 ระบบเสียงพยัญชนะ ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะจำนวน 22 หน่วยเสียง ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ฐานกรณ์ ลักษณะ การออกเสียง	ริมฝีปาก	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
ระเบิด ไม่ก้อง - ลม	p	t	c	k	ʔ
ไม่ก้อง + ลม	ph	th	ch	kh	
ก้อง	b	d			
นาสิก	m	n	ɲ	ŋ	
เสียดแทรก	f	s			h
กึ่งสระ	w		j		
ร้ว		r			
ข้างลิ้น		l			

หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาตากใบทำหน้าที่เป็นพยัญชนะต้น ได้ทั้ง 22 หน่วยเสียง เป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง และพยัญชนะควบกล้ำมี 15 หน่วยเสียง

ตัวอย่างคำที่ปรากฏเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว

/p-/	pa:3	ป่า	po:t3	ปอด
/ph-/	pha:3	ผ่า	phi:4	พี

/b-/	ba:3 บ่า	ba:j5 ไข่
/t-/	te:k3 แตก	tap1 ตับ
/th-/	tha:k4 ทาก	the:k3 กระเสือกกระสน
/d-/	de:k3 แดก	dap1 คับ
/c-/	cet1 เจ็ด	cap1 จับ
/ch-/	chet2 เช็ด	chak2 ค้าง
/k-/	ka:1 กา	kaw1 เกา
/kh-/	kha:1 ขา	khaw1 เขา
/ʔ-/	ʔa:1 อา	ʔaw1 เอา
/f-/	faj2 ไฟ	fun3 ฟูน
/s-/	saj2 ไซ	sa:j5 ไข่
/h-/	haj1 ไห	ha:j5 ไข่
/m-/	ma:2 มา	mu:k2 มูก
/n-/	na:2 นา	na:5 หน้า
/ñ-/	ña:5 หย้า	ñaŋ2 มี
/ŋ-/	ŋa:2 งา	ŋa:j4 ง่าย
/w-/	wi:t3 ร้องไห้	wɛ:n1 แหวน
/j-/	ja:k3 อยาก	ja:n2 ยาน
/l-/	luat4 เลือด	lon1 หลง
/r-/	ruat4 เรือด	rua3 รั่ว

ตัวอย่างคำที่ปรากฏเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ

/pl-/	ple:k3 ต่าง	plin5 ปลิ้น
/pr-/	prat3 ร้าว	pre:w3 ปลง, ป่าช้า
/phl-/	phlat4 ตก	phlu:2 พลุ
/phr-/	phra:6 พร้า	phra:k2 พราก
/tr-/	tro:ʔ1 ห้วย	ka' tro:ŋ1 กระซอน
/kl-/	kle:p3 แกลบ	klɛ:n1 กลิ่น

/kr-/	kron1	กรณ	kri:p3	กระพริบตา
/kw-/	kwa:n1	กวาง	kwa:t3	กวาด
/khl-/	khlak3	เคียด	khlɔ:n6	ค็อ้ง
/khr-/	khra:n6	คร้าน	khra:m2	คราม
/khw-/	khwa:n1	ขวาน	khwa:j2	ควาย
/ml-/	mlə:n2	ลืมตา	mlu:n4	ลึน
/br-/	ka:n1 bra:n1	บังพาบ	(ถึนบ้านป็อง)	
/thr-/	throk4	ดอง	thrut4	ทรุด(ถึนซีเมเราะ,บ้านป็อง)
/ŋw-/	ŋwaj1	สััน (ถึนซีเมเราะ)		

ตัวอย่างคำที่ปรากฏเสียงพยัญชนะท้าย

/-p/	tap1	ทับ
/-t/	tat1	ตัด
/-k/	tak1	คัก
/-ʔ/	taʔ (buŋ1)	เรื้อยๆ
/-m/	khom2	คม
/-n/	khon2	คน
/-ŋ/	khon2	กง
/-w/	sa:w1	สาว
/-j/	sa:j1	สาย

1.8.2 ระบบเสียงสระประกอบด้วยหน่วยเสียงสระเดี่ยวจำนวน 18 หน่วยเสียง ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตำแหน่ง ระดับ	หน้า		กลาง		หลัง	
สูง	i	ix	u	ux	o	ox
กลาง	e	ex	ə	əx	o	ox
ต่ำ	ɛ	ɛx	a	ax	ɔ	ɔx

ตัวอย่างคำที่มีเสียงสระเดี่ยว

/i/	din1	ดิน	thim5	ตำ
/i:/	pli:n	ปลิง	khi:n1	จิง
/e/	rew2	เร็ว	het1	เห็ด
/e:/	he:w1	เหว	le:w1	เหลว
/ɛ/	len4	เล่น	ka'thet1	กระต๊อบ
/ɛ:/	he:1	แห	ʔɛ:n3	แอน
/u/	khun5	โกรธ	muk1	หมึก
/u:/	mlu:n4	ถื่น	thur:1	ถื่อ
/ɔ/	ɲon2	เงิน	rən2	เรื่อน
/ɔ:/	we:n5	ตื่น	chə:4	ชื้อ
/a/	khan2	คัน	nak1	หนัก
/a:/	kha:n2	กาน	fa:j5	ฝ้าย
/u/	phluŋ4	เดียด	fun3	ฟุ่น
/u:/	ru:6	รู้	phu:k3	ผูก
/o/	khon2	คน	thoŋ1	ตุง
/o:/	kho:n2	โคน	ho:3	เห่า
/ɔ/	noŋ4	น่อง	khəʔ2	เคาะ
/ɔ:/	no:ŋ6	น่อง	pho:m1	ผอม

หน่วยเสียงสระประสมในภาษาดากไบบีมีจำนวน 3 หน่วยเสียงคือ /ia ua ua/

ตัวอย่างคำที่มีเสียงสระประสม

/ia/	lia2	เลีย	jiap3	เหยียบ
/ua/	rua2	เรือ	luam1	(งู)เหลิ้ม
/ua/	ɲua2	วัว	nuat3	หนด

1.8.3 ระบบเสียงวรรณยุกต์

ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาดากไบที่ผู้วิจัยศึกษาจากถิ่นย่อย 10 ถิ่น แบ่งได้เป็น 2 แบบคือ แบบที่มีเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์เป็น 6 หน่วยเสียงซึ่งปรากฏในถิ่นย่อย 9 ถิ่น และแบบที่มีเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์เป็น 5 หน่วยเสียงซึ่งปรากฏในถิ่นย่อยเพียงถิ่นเดียว (รายละเอียดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาดากไบทุกถิ่นดูได้ใน พุทธชาติ โปธิบาลและชนานันท์ ตรงดี, 2540 : 90-126)

ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาดากไบทั้ง 2 แบบ แสดงด้วยแผนภาพ “กล่องเสียงวรรณยุกต์” ดังนี้

	A	B	C	DS	DL
1					
2	/1/	/3/	/5/	/1/	/3/
3					
4	/2/	/4/	/6/	/2/	/4/

	A	B	C	DS	DL
1					
2	/1/		/4/	/1/	/6/
3					
4	/2/	/3/	/5/	/2/	/3/

แบบที่ 1

(บ.ป่าหวาย บ.ตาเซะ บ.ร่อน บ.นอก
บ.ป่อง บ.สีเมเราะ บ.โน บ.บางเซะ บ.มาลัย)

แบบที่ 2

(บ.เมืองซอน)

แม้ว่าระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาดากไบแต่ละถิ่นจะมีจำนวนหน่วยเสียง 6 หน่วยเสียงเท่ากัน แต่ก็มีลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันบ้าง (ดูตารางเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาดากไบทั้ง 10 ถิ่นได้ในภาคผนวก ข) ในที่นี้ผู้วิจัยจะแสดงเฉพาะลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาดากไบถิ่นป่าหวาย ดังนี้

/1/ มีเสียงย่อย 2 เสียงคือ

[ ] หมายถึง เสียงวรรณยุกต์กลางต่ำ-ระดับ-ขึ้นตอนกลางพยางค์ถึงกลางก่อนข้างสูง ปรากฏในพยางค์เป็น เช่น

/kha: 1/ [kha:┘] ขา

/caj 1/ [tʃaj┘] ใจ

[┘] หมายถึง เสียงวรรณยุกต์กลางก่อนข้างต่ำ-เลื่อนลง ปรากฏในคำพยางค์ตายเสียงสั้น เช่น

/hok 1/ [hok┘] หก

/klet 1/ [klet┘] เก็ด

/2/ หมายถึง เสียงวรรณยุกต์กลางระดับ [┘] ปรากฏในคำพยางค์เป็น เช่น

/kha: 2/ [kha:┘] คา

/lom 2/ [lom┘] ลม

และปรากฏในคำพยางค์ตายเสียงสั้น เช่น

/ruk 2/ [ruk┘] ถ่วงถ้ำ

/prat 2/ [prat┘] ร้า

/3/ หมายถึงเสียงวรรณยุกต์สูงระดับ-ตกตอนปลายพยางค์ [┘] ปรากฏในคำพยางค์เป็น เช่น

/kha: 3/ [kha:┘] ข่า

/pa: 3/ [pa:┘] ป่า

และปรากฏในคำพยางค์ตายเสียงยาว เช่น

/pa:k 3/ [pa:k┘] ปาก

/ha:p 3/ [ha:p┘] หาบ

/4/ หมายถึงเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตกถึงต่ำ [┘] ปรากฏในคำพยางค์เป็น เช่น

/kha: 4/ [kha:┘] คำ

/nun 4/ [nun┘] นุ่น

และปรากฏในคำพยางค์ตายเสียงยาว เช่น

/ra:k 4/ [ra:k┘] ราก

/sa:k 4/ [sa:k┘] ซาก

/5/ หมายถึง เสียงวรรณยุกต์กลางก่อนข้างสูง-ระดับ-ตกตอนกลางพยางค์ถึง
กลางก่อนข้างต่ำ [˨] ปรากฏในคำพยางค์เป็น เช่น

/kha: 5/	[kha:˨]	ฆ่า
/ton 5/	[ton˨]	ตัน

/6/ หมายถึง เสียงวรรณยุกต์กลาง-ขึ้นตอนต้นพยางค์ถึงกลางก่อนข้างสูง-ตก
ถึงกลางก่อนข้างต่ำ [˨] ปรากฏในคำพยางค์เป็น เช่น

/kha: 6/	[kha:˨]	ค้า
/ra:j 6/	[ra:i˨]	ร้าย

ส่วนระบบเสียงวรรณยุกต์แบบที่มีเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์เป็น 5 หน่วย-
เสียง ปรากฏในภาษาดากไบบนบ้านเมืองยอน ถึงอำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี การที่
ภาษาถิ่นนี้มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์เพียง 5 หน่วยเสียงเป็นผลมาจากมีการรวมเสียง
วรรณยุกต์ A=B ซึ่งน่าจะเกิดจากอิทธิพลของภาษาไทยใต้ที่แวดล้อมอยู่ เพราะภาษาไทย
ใต้มีการรวมเสียงวรรณยุกต์ในลักษณะเดียวกัน

1.9 คำศัพท์เฉพาะกลุ่มภาษาดากไบ

ภาษาดากไบมีคำศัพท์เฉพาะกลุ่มที่แตกต่างจากคำในภาษาไทยกลางและไทยใต้
จำนวนหนึ่งซึ่งยังมีได้มีการพิสูจน์ว่าเมื่อใช้เกณฑ์การมีคำศัพท์เฉพาะกลุ่มร่วมกันแล้ว
ควรจะจัดภาษาดากไบอยู่ร่วมกับภาษาไทยถิ่นใด คำศัพท์เฉพาะในภาษาดากไบ เช่น

ka'ci:n 1	“พริกขี้หนู”
do:j 1	“ตาย”
ka'prat 3	“ร้าว”
ta'buŋ 1	“เรื่อยๆ”
ka'phwak 3	“ฟองน้ำ”
ka'duan 3	“รื้อ”
ka'ʔɔ:m 1	“หม้อดิน”
ka'maj 1	“สวย”

ka'warw 3	“คุยกัน”
ka'jo:ŋ 3	“ขอจับปลา”
ra'do:k 3	“เปล้าๆ”
pre:w 3	“ปลง”
phax 2 lon 2	“ทุรนทุราย”
ka'mo:m 2	“หัวเหน่า”
saxm 2	“ประคอง”

1.10 นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาษาดากไบ หรือ *ภาษากลุ่มดากไบ* หมายถึง ภาษาระดับท้องถิ่นที่พูดในท้องถิ่นของอำเภอมายอ ปะนาเระ สายบุรี กะพ้อ ทุ่งยางแดง และไม้แก่น จังหวัดปัตตานี อำเภอบาเจาะ รือเสาะ เมือง ดากไบ ยี่งอ แวง ะแงะ จะแนะ สุไหงปาดี สุไหงโกทก และสุคีริน จังหวัดนราธิวาส อำเภอ ตุมปัต โกตาบารู ปาเสร์มัส บาเจาะ ปาเสร์บูเตะห์ และตะเนาะห์เม-เราะห์ รัฐกลันตัน อำเภอเบซุต รัฐรังกานู ประเทศมาเลเซีย